

BRUDSTYKKER AF EN FYENSK JÆGERS DAGBOG FRA TREAAARSKRIGEN

Ved M. Vesterdal

Det var et meget stort Følge, der samledes i den smukt pyntede Udby Kirke kort før Julen 1910, da den gamle Morten Nielsen, Vesterdal, begravedes. Dels var han gennem sin Gerning som Sognefoged i 40 Aar og sit Virke i et kvart Aarhundrede som Bogholder i Nørre Aaby Sparekasse lige siden dennes Oprettelse 1867 blevet en kendt Skikkelse paa Middelfartegnen, og dels havde han gennem sin varme Interesse for Skole- og Kirkespørgsmaalet vundet sig en talrig Vennekare i grundtvigske Kredse, for hvis Livssyn han selv stod som en fulgyldig Repræsentant.

Morten Nielsen fødtes den 26. Oktober 1825 i Usselhusene — det nuværende Skovstrup — i Tommerup Sogn, hvor hans Fader Niels Hansen (1798—1888) ejede Gaarden Elleruplund, der endnu er i Slægtens Besiddelse.

Da han 1862 blev viet i Ryslinge til Maren Kirstine Nielsen, med hvem han fik 13 Børn, forlod han sin Fødeegn og rykkede ind paa Vesterdal, den Gaard, han selv havde ladet opføre kort forinden paa Ronæs Præstegaards Udmarksjorder, og fra hvilken hans Børn senere tog Navn.

Daarlige økonomiske Forhold medførte imidlertid, at han godt en Snes Aar senere maatte gaa fra Gaarden og flytte ind i et lille Hus, der var opført paa hans gamle Ejendoms Jord. Den store Børneflokk gjorde ikke hans økonomiske Stilling bedre, men hvor meget Penge-sorger end tyngede ham, synes det dog ikke at have afholdt ham fra

at dyrke sine aandelige Interesser. Et lille beskedent Bevis for dette er hans efterladte Bogsamling, som nu er skænket Fyens Stiftsbibliotek. Denne Samling paa mere end 600 Bind omfatter saa godt som alt, hvad der er trykt af Grundtvig i hans Levetid, derimellem en Række yderst sjældne Sange, Flyveblade og andre Smaatryk, hvorfor den sikkert maa betegnes som enestaaende i sin Art.

Med Hundredaaret for Treaarskrigens Udbrud som Anledning kan det maaske her i Aarbogen have sin Interesse at meddele nogle Uddrag af hans Dagbog fra det Aar, da han indkaldtes og senere tildeltes 3. Reservejægerkorps*), med hvilken Bataillon han deltog i alle 3 Felttog, og hvor han — efter at have gennemgaaet en Under-officersskole — efterhaanden forfremmedes til Fourer med Sergents Grad.

Morten Nielsen førte omhyggeligt Dagbog, og hans efterladte Optegnelser er bevaret for Perioden 1847—1900, omend der for de senere Aar er enkelte „Huller“. Man kan maaske nu ærgre sig lidt over, at hans Dagbog fra Krigens Tid er skrevet i Form af Breve til Hjemmet med senere samlet Indbinding som Dagbog for Øje, idet hans Meddelelser tydeligt bærer Præg af at skulle læses i det meget religiøse — piestistisk prægede Hjem. Men skulde derved et eller andet bramfrit, men malende, Minde være gaaet tabt, maa det dog paa den anden Side indrømmes, at hans Skriverier giver mangt og meget af Interesse for Forstaaelsen af det aandelige Liv i de „vakte“ Kredse paa Fyen.

Det har i den efterfølgende Gengivelse af Uddrag**) fra Dagbogen været et Hovedformaal at gengive Stemningen under Krigen, som han saa — og selv følte — den, og herunder tillige at bringe en Skildring af Soldatens Kaar. Men i Erkendelse af Aarbogens ud-

*) 3. Reservejægerkorps, en af Krigens mange nye Afdelinger, var oprettet af overskydende Mandskab og Befalingsmænd fra 3. Jægerkorps, den nuværende 19. Bataillon i Nyborg, som i mange Aar havde Garnison i Nyborg.

**) En Gengivelse i sin Helhed skønnes næppe at være af Interesse, da den vilde blive for udpenslet, saaledes kan angives, at hans Beretning om den 2 Maa-neders Rekruttskole i Nyborg fylder mere end 100 tætskrevne Sider.

præget lokalhistoriske Karakter er Skildringen af Livet i Felten i Jylland ikke taget med undtagen for saa vidt angaar en Beretning om en Rekognoscering mod Stepping for dog at understrege, at det drejer sig om en Krigsdagbog og tillige for at tegne et Billede af den lidet effektive Krigsførelse og det tilsvarende middelmaadige uddannelsesmæssige Standpunkt, der prægede baade vor og Fjendens Optræden.

De udeladte Stykker handler især om Krigens Gang, som den erfares gennem Rygter og Avismeddelelser, desuden er udeladt en Række meget omstændelige religiøse Betragtninger nedskrevet i et skruet Sprog samt en Del meget minutiøse Opremsninger af den daglige Tjenestes pedantiske eksercermæssige Snurrepiberier.

Forinden hans egne Ord gengives*), vil det dog være paa sin Plads at give en ganske kort Omtale af Morten Nielsens Barndomshjem for at faa den rette Forstaaelse af de Omgivelser, hvori han levede sit Liv, og i Tilslutning hertil anføres nogle Oplysninger om Rekrutskolen i Nyborg, alt taget med hans egne Notater som Kilde.

Desuden er dog ogsaa benyttet en Nekrolog over hans Fader; disse Mindeord fremkom i „Fyns Tidende“ i 1888.

Morten Nielsen havde et godt Nemme, som ung var det hans store Drøm engang at blive Præst. En overleveret Beretning vil vide, at han afstod fra dette Ønske, efter at han en Nat var vaagnet i sit Kammer og havde hørt Forældrene paa den anden Side Væggen bede højt, at deres Søn dog maatte forskaanes for at komme paa „den sorte Skole“ — med denne Betegnelse mentes Latinskolen i Odense, hvor Forældrene frygtede, han vilde miste sin Barnetro.

Der raadede en udpræget patriarkalsk Aand i Hjemmet; paa os virker det i høj Grad besynderligt at erfare, at Morten i en Alder af henimod 30 Aar bliver tilrettevist skarpt af sin Fader for at have leet overgivent af en kaadmundet Bemærkning, en Tjenestedreng fremsatte ved Aftensbordet. — Morten var paa det Tidspunkt Veteran

*) Dagbogsuddragene bringes med Mortens Ortografi og Tegnsætning, der kun paa ganske uvæsentlige Punkter er underkastet mindre Korrektioner.

efter 3 Felttog! I andre Henseender blev han, som eneste Søn i en Søkendeflok paa 3, dog stillet langt gunstigere end saa mange andre af sine jævnaldrende, idet han fra sin tidligste Ungdom fik rig Lejlighed til at dyrke sine aandelige Interesser gennem Læsning, der dog, hvad jo var naturligt i det Hjem, især bestod i at sluge alle de gudelige Skrifter, han kunde faa fat i, men dog ogsaa omfattede Bøger af almindelig oplysende Art.

Mortens Fader, Niels Hansen, var født i Søllested, hvor Farfaderen, Hans Andersen, havde en Gaard under Frederiksgave. I Aaret 1810 blev denne sparket saa frygteligt af en Hest, at han døde faa Dage efter, og Gaarden kom paa fremmede Hænder. Saaledes kom Niels Hansen ud at tjene, men helt daarligt var han dog ikke stillet, idet Konferensraad Ryberg, Frederiksgaves Ejer, forærede hver af Hans Andersens Børn 400 Rigsdaler, en Gestus som Niels Hansen altid mindedes med Taknemlighed.

Som ungt Menneske var Niels Hansen en meget munter Mand, han spillede ganske godt Violin og var ofte budt med til Bøndernes Gilder som Spillemand. Omkring 1819 kom han fra Vedtofte, hvor han havde tjent nogle Aar, til sin Farbroder, Morten Andersen, som ejede Gaarden Elleruplund i Usselhusene. Denne Farbroder var gift med Anne Nielsdatter Winther fra Sønderby, deres Ægteskab var barnløst, hvorfor de i Barns Sted havde antaget Kirsten Dideriksdatter fra Helnæs, en Søsterdatter af Morten Andersens Kone; i 1822 viedes Niels Hansen til Kirsten Dideriksdatter i Tommerup Kirke.

I Farbroderens Hjem var Niels Hansen selv blevet grebet af den vestfynske Vækkelse, sandsynligvis vel mest gennem Paavirkning af Slægtningene i Elleruplund, han lagde nu Violinen paa Hylden, og Jagtbøssen kom kun i Brug, naar han skulde jage en Maar — eller som det en enkelt Gang skete for med Skræmmeskud at jage omstrefjende Tyve, der en stille Sommeraften luskede om i Gaardens Nærhed, paa Flugt.

Paa Elleruplund holdtes ofte gudelige Forsamlinger, og den pietistisk prægede Retning, der omkring 1820 oprindeligt udgik fra

Herrnhuterne i Christiansfeld og derfra bredte sig til Egnen mellem Assens og Odense, fik gennem mange Aar et trofast Tilholdssted paa Elleruplund hos Niels Hansen og Kirsten Dideriksdatter. Jævnligt gæstedes de af Peder Larsen Skræppenborg (senere Dons), og sammen drog de to — Niels Hansen og Peder Larsen Skræppenborg — ofte ud som Lægprædikanter for at vække Folket til den levende Tro og kom herigennem i nær Berøring med Præster som Agerbech i Ø. Hæsinge, Clausen i Flemløse og Boesen i Vigerslev.

I Modsætning til Forældrene synes Morten at have haft et lettere Sind, muligt har det dog været netop hans lysere Livssyn, som efter Krigens Tid lod Forældrene faa mere og mere Tilknytning til grundtvigske Kredse, saa de til sidst brød med den strenge pietistiske Retning, hvilket mange af de gamle Venner opfattede som et Frafald, de aldrig helt tilgav.

Paa Møder og gennem Brevveksling kom Niels Hansen nu i Venkabsforhold til de grundtvigske Præster som Melby, Bojesen, Birke-dal og Leth, og det skete ikke sjældent, at Vognen fra Elleruplund kørte helt til Asperup, for at man kunde høre en Prædiken af Melby.

I Oktober 1847 var Morten paa Session i Odense, hvor han imidlertid trak Frilod, men da Oprøret brød ud, blev han indkaldt — først til Møde i Begyndelsen af Maj, men denne Ordre ændredes senere til, at han skulde møde den 24. Maj ved Rekrutskolen i Nyborg.

I Nyborg havde Major Arenfelt Kommandoen over Rekrutbatalionen, der var formeret som en Bataillon paa 4 Kompagnier med til-sammen 8—900 Rekrutter, Rekrutskolen varede kun ca. 8 Uger, hvor-efter Mandskabet indgik i Felthæren — Jægerne til 3. Reservejæger-korps og Infanteristerne til 5. Bataillon.

De indkaldte var indkvarteret dels hos Borgerne og dels i større Kvarterer som f. Eks. paa Latinskolen og i et Lysthus i Christians-lund Skov. En vis Tilfældighed synes at have gjort sig gældende med Hensyn til, hvor man boede, saaledes kan da nævnes, at Morten efter engang at have faaet Ordre til at flytte fra sin Kvartervært, Skomager

With, gik til Sergent Thisted, der endda var Kompagniets mest krasbørstige Underofficer, og nærmest mod Forventning opnaaede at faa Tilladelse til at blive, hvor han var.

Som et Kuriosum kan anføres, at det dengang ikke var ualmindeligt, at det indkaldte Mandskab selv medførte Seng og Sengeklæder, tilsvarende improviseret var Iklædningen — eller snarere Mangel paa Tøj; under hele Rekrutskolen gik Mandskabet i deres civile Klæder, der først sent — for Mortens Vedkommende kun 2 Dage før han skulde afgaa til Jylland — ombyttedes med Uniformer. Geværer og det nødtørftige Lædertøj fik det mødte Mandskab dog allerede faa Dage efter Mødet.

Som naturligt var under Krigen Befalingsmændenes Antal ved Rekrutuddannelsen meget ringe, og en Tid havde man ved Mortens Kompagni endog en Premierløjtnant (v. Bülow), der som Rekonvalescent efter at være blevet saaret i Felten endnu gik med Armen i Bind; Underofficererne var ogsaa faatallige, hvorfor man maatte ty til Anvendelsen af flinke menige som Tropslærere.

Normalt stilledes til Øvelse Kl. 5½ om Morgenen ved Strandporten, derfra rykkedes saa ud til Eksercits, som foregik ude paa Øen til Middag, hvorefter der holdtes Middagspause; paa Søn- og Helligdage var Eftermiddagen dog fri. Forplejningen ydedes de første Dage ved Uddeling af Suppe ved Landporten, senere gik man dog over til at lade Soldaterne blive bospist hos Byens Borgere, og for 5 Dage ad Gangen fordeltes Spisekvarterer, idet dette at være Spisevært synes at have været en Omgangsydelse, der paalagdes de enkelte Husstande. Af den daglige Lønning, som var paa 22 Sk. samt Brød, indeholdtes 10 Sk. for Middagsmad, saa for Mortens Vedkommende blev der kun lige Raad til 2 Gange om Ugen at drikke en Kop Kaffe samt nu og da at faa lidt Øl.

Uddannelsen var stærkt præget af Datidens formelle Eksercits, som i næsten uforandret Form var overleveret fra Støvlettiden; den var som Vagttjenesten i Garnisonen yderst pedantisk og uegnet til praktiske Formaal og ganske uden Betydning for Krigens Krav. Det er

karakteristisk for dens ringe Effektivitet, at der i de første 3 Uger af Uddannelsestiden kun afgaves 10 løse og 3 skarpe Skud pr. Mand, og i de resterende 5 Uger, inden Mandskabet indgik i Krigsstyrken, naaedes kun en ganske enkelt Skydning.

En Del af de værnepligtige havde svært ved at skrive, saa Morten maatte snart yde flere den Tjeneste at besørge deres Brevveksling med Hjemmet, til Gengæld pudsede de saa hans Udrustning.

Troende som Morten var, døjede han en Del med at affinde sig med den Tone, som efter hans Dagbog at dømme raadede mellem Hovedparten af de unge Karle, hvis Interesser næppe har strakt sig udover de Adspredelser, som hentedes gennem Kortspil, ved Brændevinsflasken samt med Pigesjov — det sidste nævner han ganske vist ikke, men det har vel nok været for at skaane Hjemmet for at læse derom. Ligesindede Venner fandt han sig dog hurtigt, og der blev snart en lille Kreds, som samledes, naar Tid og Lejlighed gaves, paa et snævert lille Kammer, hvor man sang et Par aandelige Sange og iøvrigt samtalede om religiøse Spørgsmaal.

Dagbogsuddrag:

Den 23. Marts.

Om Morgenen Klokken 7 kom Ordre til min Fader (til Lægdsmanden for 30. Lægd), at Frifolket af Linien og 5te Aars Mandskab af alt Fodfolket uopholdeligen skal møde i deres respective Garnisoner. Stafet kom til Odense i Aftes Kl. 10¹/₂ og Ordre udgik strax derfra i og til alle Lægds mændene og gik hele Natten i Odense Herred.

Vi rede da ud min Fader og jeg og beordrede saaledes 12 à 14 Karle i Lægdet, jeg red ad Kivsmose, Femtningen, Tommerup og Lilleskoven, og der bleve da saaledes i en mangen en Hytte Sorg og Bestyrtelse, ja mangen Taare blev fældet.

Saadan en Dag som denne har der ei været i Fyen i mange, mange Aar. Mange Taarer er faldne for Sønner eller for Mænd.

Rygterne er nu blevne end mere foruroligende, Rendsborg siges nu endelig at være gaaet fra os Danske, og der skulde Krigsfolket nu ud.

Ministeromvæltning i Kjøbenhavn som nu nærmeste Tid snart skal vise os.

Nu maae vor Herre vide, om Uroelighed og Krigstider skal komme over Danmarks Rige, vort lille Fædreland.

Af Tommerup Sogn er Christian Hansen reist, som skulde have havt Bryllup den 8. April med Peder Rasmussens Steddatter Karen Marie, og min kjære Ven Jens Rasmussen af Vantinge Mark, som ligeledes skulde have havt Bryllup den 15. April i Nybølle. Ligeledes ere Søfolkene stoppede, og saaledes bliver der eiheller Bryllup i Aae hos min Moster, hendes Steddatter som skulde have en Karl fra Torøhuus.

Den 26. 3. Sønd. i Fasten.

Efterretningerne om Uroeligheden bliver mere og mere klare. Hvad Udlandet angaar, da har i Berlin Revolution den 18de forresten synes Opkog at være i Gemytterne hele Tydskland, Østerrig, Italien, Spanien, at det dog er forfærdeligt. Hvad vort betrængte Fædreland angaar, da er idag Dragonerne fra Odense reist ad Holsteen til, Rendsborg er i Oprøreres Vold, nogle som søge at faae en nye Stat, Slesvig-Holsteen indlemmet i det tydske Forbund. I disse Dage komme nogle Officerer, som ere rømte derfra. Alle Forretninger derpå det Holsteenske have taget en anden Vending, at det seer meget uroligt ud.

I Kjøbenhavn har ogsaa været forskrækkeligt stærkt Røre. Den 22. drog omt. 15 Tusinde Mennesker op paa Amalienborg Plads, og en Adresse blev Kongen overrakt, hvis Begjæring snart opfyldtes, idet Ministeriet opløstes, og Dagen efter blev det første constitutionelle Ministerium bekjendt, som er Følgende: — — —

Den 27.

Min Faster Gjertrud var henne hos os og er bleven saa bange for at hendes Søn Mads skulde med i Krigen. Overalt hersker der en stor Bestyrtelse. Saadan kan den almægtige Gud gjøre det for os Menne-

sker; men maatte det dog drive os til at søge ham medens han findes, for her paa Jorden seer vi nok er det kun ubestandigt Alt, kun det ene er bestandigt at elske, troe, lyde, frygte og forlade os paa Gud som vor Fader i Christo. Ja give dog Gud, at jeg dog maatte naae min Sjæls Frelse, saa kan det gaae med vort Udvortes, som Gud vil, saa tabe vi ikke. Kun en sand Christen kan med Rolighed see saadanne Farer imøde som true os.

Den 30.

Om Morgenen var jeg paa Talleruplaund med Ordre. Alt er sat i Bevægelse. Der høres i disse Dage Kanonade Sydvest ud, især i Formiddags var det meget stærkt.

Den 31.

Fader og jeg kjørte til Odense. Kl. 9 var Prøvevalg i Gjæstgiver Strøms Locale, Kl. 12 Valg paa Amtsstuen paa 2 Amtsraadsmedlemmer, hvor min Fader var med paa Forstanderskabets Vegne. Past. Rohmann i Rønninge og Gmd. Niels Andersen i Over Kjærbye valgtes. Kl. 3 Møde paa Raadstuen efter Indbydelse af flere fædrelandskjærlige Mænd i det Øiemed at indsamle frivillige Bidrag fra Folket til Krigsudstyr; Kongen opfordrer Folket til at levere 2000 Heste; til Mundering til indkaldte Karle, som skulde ride dem, skulde Pengene anvendes. Mange Bønder gav Møde, og Folket kommer overalt Regjeringen imøde med en mageløs Redebonhed, saaledes er der i disse Dage begyndt at indsamle frivillige Bidrag. Tommerup Sogn har tegnet sig for 400 Rdlr. omtr.

Idag kom 2den Bataillon Infanteri fra Kjøbenhavn igjennem Odense. Bønderne beforder dem gratis, det er rigtignok mærkeligt. Saadan en Bevægelse i Odense har jeg ei seet før, da de kjørte fra Odense var der en Mængde Vogne og en Skov af Folk saa stor op ad Landeveien efter Bolbroe, at det dog var forskrækkeligt. Vogne fra Tommerup afløste i Gribsvad. Ligeledes kom en Esquadron af sjællandske Dragoner til Odense for at overnatte der.

Næsten hele Krigsfolket i Danmark skal til Holsteen. Hvad den Tanke dog gjorde et forunderligt Indtryk, at de skulde i Krig. O hvad mon dog den gode Gud vil gjøre ved os, det er dog en mærkelig Tid jeg oplever, elsker jeg kun Gud, saa skal det tjene Alt til Gode, ja det give Gud af sin Naade.

Saa reiste vi hjem, og denne Dag var rigtignok en mærkelig Dag.

I Odense hos Bogbinderen fik jeg følgende delige indbundne Bøger:

Vidnesbyrd fra Herrens Huus

Prædikener af C. Harms

Christelig Samler 9—10 Bind

Hvad om jeg skulde reise fra dem, fra alle mine Bøger, saa kom det an paa, om jeg ret kunde huske noget af det, jeg nu har saa god Leilighed til at læse og betragte.

Den 3. (April).

Om Morgenen Kl. 2 maatte jeg staae op for Kl. 6 at møde ved Runddelen ved Odense for som godvillig Ægt at kjøre Soldater til Gribsvad. Her var en anselig Række Vogne. Det var 7de Bataillon fra Kjøbenhavn, som og skulde ad Holsteen til. Hvor det dog var forunderligt at see saa mange Krigsfolk.

Den 4.

Idag kom 3 Ordrer fra igaar den 3.

1. at Reservemandskabet af Fodfolket skulde uopholdeligen møde i Fredericia.
2. De i Efteraaret udskrevne Rekrutter at møde i Nyborg den 16. April.
3. De sidste Frilodsmænd at møde i Nyborg den 4. Mai for at øves i Vaaben.

Altsaa Ordre og til mig, at jeg skal fra mit Hjem og i Krigstjeneste. Kun jeg maatte faae Maade til at søge Herren, ikke glemme at bede, saa hjælper han mig naadig igjennem.

Jeg gik ud at tilsige Mandskabet og var i Tommerup og ad Dyrehavegaard hjem samt om Aftenen paa Frederikslund.

Det var en af de mærkeligste Dage, jeg har oplevet. Gud viser os, hvad han kan gjøre.

Den 5.

Ordre at Reservemandskabets Indkaldelse tilbagekaldes. Rasmus Berntsen kommer saa igjen. Det gav rigtignok en stor Forstyrning igaar mange Steder, for hver en bitter Taare, der dog er falden for de Forræderes Skyld i Holsteen, som have svigtet deres Konge og Fædreland for at danne deres egen Stat Slesvig-Holsteen. Min Fader siger som sandt saa ofte: „Hvad Djævelen dog haver meget at bestille,“ thi siger han „for Forfængeligheds og Æres Skyld har han nu forladt Augustenborg og flytter nu som en Landsforræder fra Sted til andet i Stedet for at have levet saa ærligt og godt; men meer vil altid meer.“

Den 24. (Maj).

Vi havde egentlig ikke bestemt os til Afrejse før inat til den 25, men betænkte os om igjen, og denne Dag blev den sidste, jeg for første skulde være hjemme. Jeg læmpede noget paa mit Tøj, og om Middagen gik jeg over til Niels Pindstofte og alle Naboerne for at sige Farvel. Niels Larsen i Femtningen kom og ud for eengang endnu at hilse af. Ligeledes gamle Thomas. Og nu nærmede sig mere og mere Afskedsstunden, jeg lempede mere og mere til at det endelig skulde være Alvor. Jeg førte selv Seng med, og vi skulde lægge sammen med Hans Skræp, da Peder og skal med. Jeg var dog lidt forstyrret i mine Tanker og kunde ikke rigtig fatte mig. Tiden nærmede sig mere og mere, og mine Kjære i Hjemmet de græd nu lydelig, og jeg selv var rigtig bedrøvet, og nu tog jeg Afsked, og de, ja de vare rigtignok meget bedrøvede for mig. Saalænge jeg var hos dem, var jeg rolig endda, men da jeg kom udenfor Porten og gik op af Klammerhaven, saa kunde jeg ikke holde mit Hjertes Følelser til-

bage, men jeg udbrød i Graad, og jeg bad af mit inderste Hjerte, at Herren vilde hjælpe mig hjem igjen, det var et betydningsfuldt Øieblik jeg glemmer det ikke nogensinde. O at dog Herren vor Frelser vilde tage os Forældre og Sødskende i sin Varetægt, og skal vi ikke samles mere her, at dog vi maae samles histoppe, hvor der er ingen Sorg mere. Det skee. I Enden af Klammerhaven saae jeg nok cengang efter mit kjære Hjem, o skal jeg aldrig see det mere, giv dog o Herre, at jeg maae faae din Naade og komme til det evige Hjem. O lad mig stride, og skal jeg falde, jeg dog maae falde med Ære.

Jeg var og ovre at hilse af med Hans Rasmussen og Maren Jespersdt. paa min Afreise, og saa gik jeg op til Hans Skræp, og derfra over til Mads Hansen, deres Hans Peter skal og med, og saa steg jeg paa Vognen, og nu i Guds Navn kjørte vi og naaede Odense til Aften og bedede der en Times Tid og fortsatte nu Reisen videre ad Landeveien efter Nyborg, indtil udfor Birkende har jeg været, men ved Langeskov Kro havde jeg ikke været, her var da en grumme Sværm af Vogne, som vare i Befordring med Recrutter. Vi kjørte igjennem en smuk Bye Ullerslev, hvor der vare mange teglhængte Huse opbygte efter en stor Ildebrand. Ligeledes forbi Aunslev Kirke, og det var mig en underlig Kjørsel hele Tiden. Endelig saa kom jeg da til Nyborg i Morgendæmringen og forundrede mig ikke lidet over at see en Fæstning, som jeg ikke før har sect. Da jeg skriver dette, saa falder det mig ind, at jeg maae dog af Hjertet sukke, at jeg ikke skulde reise herfra, uden at jeg dog var voxet i Kundskab og Herrens sande Frygt til hans Ære.

Her slutter jeg og agter nu, om Gud vil at optegne fremdeles det vigtigste af mit Livs Hændelser, som jeg affatter som Breve til mit kjære Hjem.

Nyborg den 25. Mai 1848.

Saa kom jeg da til Nyborg, vi meldte os paa Excerspladsen paa Volden over Landporten noget tidlig paa Formiddagen og stod saa der næsten den hele Dag og trinede og trampede op og ned paa

samme Sted uden Øl og Mad og kom ei hjem før lige det var Aften. Hvad angaaende Quarteret da blev det rigtignok paa en underlig Maade omtusket, vi bad om at komme ned til Withs, men det kunde nu slet ikke lade sig gjøre, den Leutnant, som raabte os frem, var vranten, først bad een saa bad en anden, saa ved Corporalerne saa ved Leutnanten, om det saa var Hans Olsen saa beed han sit Næb istaae, ja blev endog jaget bort, men derind iblandt, saa var han færdig. Nu hørte vi, at i Byen var ikke Plads til os, men nogle skulde ud, saa tænkte jeg, det havde ingen Nød og stillede mig yderst paa venstre Fløi for da eengang for alle at bede om at ligge privat paa min egen Seng, men hvad skeer, idetsamme tæller de os op, og vi skulde ud i Skoven at ligge, der var ingen Undskyldning, der marcherte vi nu ud, ind i en Skov, med yndige Lystgange, dens Navn er Christianslund. Nede mod Stranden i denne Skov laae et deiligt Lysthuus, der skulde vi ligge paa nogle faa Sengeklæder. Hans Olsen var og igjen med for at see Udfaldet, nu bleve vi talte, da var der een for mange, saa traadte Hans Olsen frem igjen og sagde, der var een Mand, som nok vilde reise tilbage til Byen, og saa kom jeg da ned til Withs og begyndte at faae mine Sager læmpede og min Seng opstillet og var rigtig efter Omstændighederne glad, da det er saa velvillige og rare Folk, jeg er kommen hos, og jeg tænker nok at blive der. Stakkels Hans Peter gjorde det mig Ondt for, han blev kjedere i det for han kom fra mig i al den Støi og Ugudelighed som en 60 Mand samlet kan føre. Dog blev han glad ved, at han fik sit Tøi nede ved mig, thi til Skoven var det jo ikke til at føre. Saaledes hengik den første Dag, jeg havde hørt og seet meget. Underlig var det at see alle de Kanoner, der ligge paa Volden, og de Batterier Feltkanoner, som laae ved Arsenalet, samt alle de Kugler og Kardætcher, Skraasække og alle Slags grovt Skyts, som jeg ikke havde seet før. En Fæstning har jeg heller aldrig seet før, med Volde og Grave omskandset er Nyborg, dog er det jo ikke den allerstærkeste Fæstning, og det giver rigtignok lidt Begreb om, hvad Krig med Kanoner maae være frygtelig.

1. Comp. af Jægerne som laae i Nyborg reiste Kl. 2 samt 10 Md. af 2. Comp. Om Aftenen kom temmelig mange Fanger til Nyborg.

Nyborg 26. Mai Middag.

Idag stillede vi igjen Kl. 7 paa Pladsen, nu var der kommet nok en Officer, en Major (Ridder). Vi bleve afdelte i 2 Sæt: Odense Amt og Svendborg Amt, og inddelt i Compagnier. Jeg staar ved 4. Comp. Den nye Major kom til Odense Amts Frilodder, men den er jeg rigtignok nærved at være bange for, hvor han kunde tale til Ørerne paa os, som vi vare nogle andre Dyr, dog jeg kan ikke vide, om det just er hans Alvor. Nu faaer vi at see. Ham fra Aalsmose har jeg talt med idag, han havde saa Ondt i sine Tænder. Her er dog mange med hvem jeg kan tale om den Sag, saa det er aldrig værd, jeg er heller ikke det mindste bedrøvet, Alt gaaer saa godt idag.

Eftermiddag.

Kl. 12½ stillede vi igjen og fik Spisequarterer, men vi havde nu faaet Middagsspise, saa at jeg spiste kun lidt. Vi fik Suppe. Nogle casserede den, men bliver vi sultne rigtig, glider den nu nok. For den betaler Kongen 10 Sk. og vi faaer 12 foruden er 22 Sk.

Da vi havde stillet og spist i Byen og stillet igjen, blev vi frigivet for idag og har ikke det ringeste at bestille.

Hans Olsen kom nu ned til mig, vi fulgtes saa ad en Omgang omkring Byen paa Volden, hvor er der smukt her ved Nyborg, især da nu i denne Tid.

Først gik vi hen til et Lavethus paa en Bastion, hvor der laae en Mængde Kanonvogne og andre meget svære Sager. Jeg saae ogsaa 2 Haubitzerer, de ere til at kaste Granater med, i Retning mod Strandporten var en anden Bastion, her laae 40 Kanoner, de 15 vare kommet fra Kjøbenhavn og var nye, Resten var fra Jylland, derfra gik vi ned paa Stranden, der laae 2 Dampskibe, Postdampskibet og det store Orlogsskib Skirner, det blev sagt, at de kom for at hente Tropper.

Vi vare ogsaa paa de andre Bastioner og ved Arsenalet, hvor Hans Olsens Batteri var, han kunde rigtig fortælle mig, hvad det hele hed.

Jeg saa ogsaa nogle Morterer, der var til at kaste Bomber med, de lignede en stor Gryde og saa mærkeligt ud, der laae vist en halv Snes Stykker paa en Bastion.

Idag er der atter afgaaet nogle Tropper herfra, den Karl, som laae i Withs Kammer var med, nu er min Seng kommen ind i Stedet og hele Kammeret er pudset og gjort i Stand for min Skyld, saa jeg kan ikke faae det bedre, og faaer vi det ikke strengere end vi har havt det hidtil, er jeg bange, at jeg bliver doven. Det sagde Officererne ogsaa til Jægerne som exercerede ved Arsenalet paa Volden, men jeg fandt nu, at de gjorde det meget godt, det varer længere inden vi gjør det bedre.

Saaledes har jeg altsaa et udmærket Quarter, og Withs er saa flinke imod mig, at jeg ikke kan beskrive det. De vil saa gjerne have mig, og de kalder mig „Jens Rasmussen den Anden“.

Mit Kammer vender lige ud mod Volden, og gennem Haven kan jeg komme op paa den og gaae til Pladsen.

7/6. Vor Exercits er nu begyndt at blive i større Tropper paa ved 50 Md. Vi skal nu lære Signaler efter Horn og Tromme. Gudskelov jeg har nemt ved alle Dele, ingen taler mig noget til. Jeg maae rigtignok takke Gud derfor, især naar jeg seer, at andre haver tungere ved det, der er 2 af vore Karle i samme Trop som jeg, de ere rigtignok noget besynderlige og kan ei godt lære.

Hver Dag komme fra det Slesvigske udskrevne Recrutter, som ere øvede herover, saa Compagnierne voxe hver Dag.

Om Eftermiddagen kom Majoren ud for at udtage nogle til Jægere. Han gav os først Lov at træde frem, hvem der havde Lyst og kunde skyde godt, og der kunde skyde Preussere ihjel.

Jeg havde nu altid tænkt, det var bedst at blive Jæger, I hjemme ligeledes, Jens Rasmussen ogsaa, saa jeg i Guds Navn traadte frem som godvillig Jæger, dog troer jeg sikkert, at jeg havde blevet udtaget alligevel. Omtrent Fjerdeparten er bleven Jægere, en 50 vel ved hvert Compagnie.

Bonne, Anders Helnæs, Hans og Hans Jensens Rasmus i Brylle blev udtagne. Flere Bekjendtere veed jeg ikke i Øieblikket. Hans Nielsen Duemose gik ligeledes godvillig. Det zittrede noget i mig og jeg vidste ikke, om det nu var rigtigt saaledes at gaae godvillig, men af de Grunde, som jeg ovenfor har nævnt gjorde jeg det. Gud i Naade hjælpe mig, at jeg maatte stride, jeg tænker paa Jens Rasmussen, som han stred og skal jeg falde, at jeg da maae falde, som han faldt, falde i den jordiske Konges troe Tjeneste, og i den himmelske Konges Tjeneste, saaledes at han dog maae kalde mig en troe Tjener.

Jeg føler nok at jeg hidtil ikke har været troe, men kunde jeg endda blive troe den Tid som er tilbage, maaskee den er kun kort, saa er det jo ikke værd. Herren elsker os — det skal vi troe — derfor kalder han os med Sværd, som kalder med mange Prøvelser, lad os dog søge ham. Søg hjemme og jeg vil bede at og jeg maae søge, imedens det er Tid.

9/6: Om Morgenen stod jeg op og hørte da en stor Larm igjen, Fyren ogsaa, inat er nemlig kommet en stor Mængde, et Dampskib og 2 Fregatter. Paa Skibbroen var da en stor Deel svenske Tropper og i Byen gik mange, de see underlig ud; men ere nogle store stærke Karle. Vi maatte ikke som sædvanlig komme udenfor Strandporten, men gik nu igjennem Byen, Gaderne vare bestrøede med Grønt, og Flag, danske, norske og svenske forenede vaiede fra mange Steder, og med alt dette underlige for Øie gik vi udaf Landporten ud igjennem en smuk Skov og efter Øen til vor sædvanlige Gjærning.

De første Compagnier begyndte idag at fyre med løse Patroner og nu buldrede det forskrækkeligt. I Byen kunde høres Jubelen over de Svenskes Ankomst, det er da en Fjerdingvei omtrent.

Henimod Middag saacs atter et stort Dampskib i Beltet med en Brig paa Slæbetoug med Tropper. Vi gik ad samme Vei tilbage, og jeg var nu nede paa Volden igjen, men det var endnu det forunderligste Syn. Hele Linien, saa vidt jeg kunde see var opfyldt med Tropper, mestendels gule Folk, thi det svenske Felt er gult. Ved Skib-

broen ligger nu 4 Dampskibe, 2 Fregatter og 2 Brigger. Hele Byen vrimler af svenske.

Om Eftermiddagen skulde vi igjen stille ved Landporten. Jeg gik ned til Strandporten først og stod paa Volden og saae ned paa de Svenske, som stod opstillede i Mængde tilvenstre for Skibbroen ud efter vor Excercerplads, en Række saa lang, jeg kan ikke fortælle det. Det var et underligt Syn at see de gule Folk, noget ved Aarene, med et frygteligt Skæg, og deriblandt en stor Deel rødskæggede; de have meget lys Ansigtifarve, taler et blødt og flydende jeg synes ogsaa kjærligt Sprog. Deres Sæder synes mig at være bedre end de Danskes, Høflighed og Kjærlighed er fremherskende, og jeg hørte aldrig et Ord, uden det var som de bedste Venner taledede sammen. Godmodighed lyser ud af deres Aasyn, jeg har da talt med nogle af dem saa godt jeg kunde, der er megen Forskjel paa dem i Tungemaal. De ere meget gamle Karle, de Fleste af dem, som efter Sigende ere indkaldte. Oppakningen er gruelig svær, de havde Brød med som ikke kunde mugne. Jeg har da smaget det.

Saa meget faaer I at vide om Svenskernes Træk og Ydre, nu vil jeg da og skrive et Par Ord om hvordan videre Synet var som jeg saae. Paa Skibbroen og Broen vaiede svenske, norske og danske Flag i Mængde, ligesaa opad Gaderne, jeg talte over 30 saadanne. Ved Havnen laae ei mindre end 4 Dampskibe og saa 2 store Fregatter og 2 Brigger. Nu begyndte nogle Afdelinger af de Svenske lidt efter at marchere igjennem Strandporten, men kunde ikke komme igjennem Gaden, da en næsten uigjennemtrængelig Masse af Mennesker var ved Gjæstgivergaarden.

Her gik jeg nu hen, i det samme begyndte den svenske Musik at gaae, med en Deilighed, jeg ikke har hørt Magen til. Der var saamange Trommer, at Lyden deraf var som Torden og ovenover disse dybe Toner klang den øvrige Deel af de fine Instrumenter saa lifligt, at det dybt rørte mig, især under disse mærkelige Herrens Tider, vi leve i. Det var et Øieblik, jeg ikke glemmer saasart; thi en sjelden gribende Høitidelighed var det, men jeg kunde saa ikke bie længere.

da Tiden ellers snart kunde have forløbet. Jeg gik op over Torvet. Her stod atter en stor Deel Svenske stillede, og nu stillede alle vi oppe ved Landporten, og de marcherede nu forbi os med værdig Anstand og Roelighed, at det maatte glæde enhver som har Lyst til Sædelighed og Orden.

Melbye siger mod Slutningen af sin Prædiken, maaske Herren sender os mægtige Venner, nu er de da sendt, og det virkelig efter hans Styrelse, han give os dog Naade, at vi maatte faae Seier og Fred igjen. Tugtens Riis svinger han nu over os for vore store Syn- ders Skyld, derfor maae det nok kaldes Naade, hvis Fred igjen maae besøge os, og hver maatte vende hjem til sin Arne og til sine Kjære.

Han den trofaste Gud give dog, at hans Kirke maatte voxe under dette, og vi som gjerne vilde troe paa ham og blive salige, at vi maatte lære af dette mere og mere Herrens Villie med os: Vor Sjæls Frelse. Amen.

12/6. — — —

Da jeg gik tilbage saacs atter de Svenske komme med et Dampskib og en Fregat. Lidt efter løb de ind og en Mængde Svenskere bleve igjen landsatte. De have kun eet Skudsmaal, at de ere saa ordentlige, ja flere have endog sporet hos dem Gudsfrygt og Andagt. De kom nu i Byen med en forskrækkelig Musik, hvilket jeg dog ikke hørte, men derimod saae jeg en stor Deel paa Torvet. De vare yngre at see til end de forrige, ei vare neppe saadant paaklædte heller. En Deel gik ad Landeveien efter Vindinge og skulde indquarteres i Sulken- drup. Nogle christelige Folk sige om de forrige, at de har sagt, at naar Herren vilde hjælpe dem, skulde de nok slaae Preusserne, og de holde Andagt baade før og efter Spisning. Det er rart. Vore Soldater ere desværre ikke saadanne Folk.

13/6. Om Morgenen kom en Deel hjem af dem som havde haft Per- mission i Helligdagene, men de vare meget utidige. Skomageren kom og fortalte, at Mads Rasmussens Kone i Tommerup er Pintsedags

Aften død af Blodstyrning. Jeg troede dog næppe, at det havde været saa nær ude med hende, men saadant gaar det, det kan snart være bestilt.

Jeg kom idag fra min Lærer, 2 Tropper er slaaede sammen, derved er nu en Undercorporal og en Menig. Vor Trops hedder — den første Hansted og den Menige Hanholm. Neierup min forrige Lærer var ikke glad ved han kom af med mig og en anden foran mig, vi vare begge Fløimænd, og kunde nu og gjøre vore Ting nogenledes.

Hidtil har det ikke gjeldt saa nøie med Pudsningen men idag blev det strenge paalagt og jeg maatte have hele min Kram efterseet hele Middagsfriheden. Neierup er mig endnu saa god, at han tog mine hvide Remme og pudsede dem for mig, og da han syntes, de ikke vare saa gode, som de kunde være laante han mig sine indtil videre.

Veirliget har idag været det hedeste, det endnu har været, en trykkende Tordenluft hvilede over os hele Dagen, det var derfor det strængeste, det har været.

Om Middagen og henimod Aften tordnede det ogsaa stærkt og der kom noget Regn.

Iaar er det et velsignet Veir for Korn og Græs, jævnlig har Herren sendt Regn og frugtbare Tider. Kornet skal ogsaa siges det staar fortrinlig godt.

Mit Helbred har hidtil været overmaade godt, Gud være lovet. Kun een Gang et Par Dages Tid strax efter jeg var kommet herud, var det ikke saa godt, da jeg var blevet forkjølet. Idag da det er en saadan Hede har jeg faaet en saadan Kløe i Huden, det er skrækkelig, det begyndte for et Par Dage siden, nu er det næsten over hele Kroppen og op i Ansigtet med, saa jeg blusser. Alle ere enige i at sige Vandet er Aarsag deri, da jeg ikke er vant dertil, men det gaaer vel nok over igjen. Der er flere som har det ligeledes.

Da jeg skrev om at de første Compagnier fyrede med løst Krudt, fyrede 3. og 4. Compagnie om Eftermiddagen. Vor Trop var den sidste, der fik begyndt. Jeg fik 10 Patroner, og nu gik det Bulder i Bulder.

Om Aftenen skrev jeg for Hans Skræps Peder hjem. Niels Rasmussen i Aalsmose var oppe hos mig og vilde bede mig om at skrive hjem om Fader ikke vilde være af den Godhed-at følge med Knud Nielsen ud til Assens Sommermarked for at hjælpe ham at faa et Skjøde skrevet paa et Tørvemaal til Niels Rasmussen. Det bliver vel ikke nægtet, da det jo er en Kjærligheds Gjerning.

Idag Middag sad en Mand oppe i Toppen paa Kirkespiret for at gjøre ved den. Det var frygteligt at see op til ham.

Angaaende vor Exercits da øver vi nu Kjæde, Retireer, Avanceer, Flankemarch, begge Dele og idag øvede vi og havde Reserve og Kjæden kom saa tilbage. Signalerne har jeg ikke saa tungt ved at lære, paa Horn har vi havt, Høire og venstre om, træk til høire og venstre samt lige ud, Appel, Holdt, Avanceer, Retireer, Kjæde, Sjaceer, Hold inde, Colonne o. fl. Trommesignaler har vi og havt lidt af, men de ere næppe saa gode at forstaae. Idag øvede vi Trommesignaler . . . Geværgrebene har vi nu lært paa Tælling og ligeledes Ladningsgrebene, men begynder at gøre dem uden Tælling. March har vi lært det meste af: Rode, hele og halve Sectioner, hele og halve Platong, til høire og venstre marchere og i løb, bag op marchere o.s.v.

14/6 — —

Jeg vil, da jeg har Leilighed, endnu til den kjære Jens Rasmussens Minde afskrive et Stykke af Avisen som Rasmus Knudsen har ladet indrykke og jeg veed ikke fuldkomment om I har seet det, det lyder saaledes:

„En uforglemmelig Søn har Herren kaldt til Hvile, Overjæger Jens Rasmussen Vantinge ved 3. Jægerkorps. I Guds Villie skal jeg med den Glæde, han selv skjænke mig, hengive mig, men Eet hviler tungt paa mit Hjerte. Min Søn som faldt ved Fægtningen i Sundeved den 28de, udtaler endnu i sit Brev fra den 27de Savnet, at der ingen Sjælesørger er ved Hæren. Han udtaler i dette samme Brev Haabet, den næste Dag, som var en Søndag at kunne komme til Kirke, og jeg vil nære det Haab, at han kom til de Helliges Chor. Men hvorfor

gjøres der ikke noget, at de som undgaar Fjendens Kugler, kunne faa Frelsens Evangelium at høre? Hvorfor skulle saa mange Mennesker stadig have Døden for Øie og ikke høre en Klang af Livets Evangelium? Er det fordi ingen Præst vil underkaste sig de Møisommeligheder, der kunne følge med Feltliv, og som Christo Stridsmænd følge med Kongens Stridsfolk? Eller hvis er Skylden? Jeg er Lægmand og tilaars, dog kunde nogen Præst have Gavn af, at jeg fulgte med og stod ham bi i Gjerningen, da vilde jeg villig forlade Huus og Hjem. Men saasart Herren vil det, at der skal Præster med, da kommer der vel nok ogsaa, og det flere end een.

Vantinge den 6. Juni 1848.

Rasmus Knudsen, Væver.

I Søndags den 4. Juni var der Begravelse hos Rasmus Knudsen. Han selv holdt den første Tale. Derefter den lille stærke Ole med sin sædvanlige Styrke og store Viisdom og endelig Agerbech. Det skal efter hvad jeg hører have været aparte, ja overmaade rart.

Eftermiddag:

Bleve vi øvede stærkt i March og var ude i Kjæde og havde Reserve bagved, det var næsten det strængeste, vi endnu har havt, men dog for ingenting at regne. Underofficeren og Læreren roste mig iaften, at jeg kunde nær blive stor af det. Læreren sagde til Thisted, at jeg var flink, og han sagde igjen, det vidste han nok, han havde lagt Mærke til, at jeg kunde Signalerne temmelig godt.

18/6: Trinitatis Sønd. Om Morgen kom mine kjære Forældre og min yngste Søster Mette Cathrine ud til mig for at besøge mig. Jeg blev ikke lidet overrasket, da jeg nok ventede dem, men mere en af de følgende Dage.

De medbragte noget Øl og andre Livets Nødvendigheder, saa jeg ikke fattes noget, men har alle Ting rigeligen, Gud være takket.

Vi maatte atter ud at exercere til Kl. 9 og 10½ maatte vi møde i Excerchuset for at faae nye Geværer, dem vi skal have at bruge, om

vi skal i Krig. Det er rigtignok paa en underlig Maade at holde Søndag paa i alskens Strabadser, men vi skal jo gjøre det og det nytter heller ikke at sætte sig op.

Jeg tænker paa ved jeg skriver dette, at jeg Trinitatis Søndag 1846 var i Asperup, hvor da Melbye prædikede over de Ord: Uden nogen bliver født paany af Vand og Aand, kan han ikke se Guds Rige.

— — —

Om Eftermiddagen paa denne mærkværdige Dag rejste saa mine kjære Forældre og min Søster hjem. Det glædede mig usigeligt at høre, hvordan det stod til i det kjære Hjem, at alle Ting gaaer godt, at Herren har givet Regn og frugtbare Tider af Himlen, saa at Kornet skal være overmaade godt, ja saa yndig og glædelig at see.

Endvidere havde min Fader en glædelig Tidende, nemlig at Peder Larsen i Dons har skrevet om, at Sognene hjemme vilde sørge for at faae Birkedal til Sognepræst i den elskede hensovne uforglemmelige Lunds Sted, det gjorde et Hop og Glædestryk i mig, jeg ikke kan fortælle det, det er mit, ja mit inderligste Ønske for Tommerup Menighed, at han maatte komme der. . . .

— — —

Da jeg gik tilbage fra at have fulgt mine Forældre ud, havde jeg en deilig Spadseretour, det var nemlig lige ovenpaa Regn og en Tordenbyge, saa at Naturen duftede mig venlig imøde. Jeg kom ret til at tænke paa Guds vor himmelske Faders store Naade imod mig Uværdige, idet han haver givet saadanne dyrebare Forældre og Sødskende. Jeg havde sandelig ikke fortjent at faae en saadan Fader og Moder beskikket, o, hvilken Deeltagelse har de ikke for mig, de kommer ud for at see til mig, og tale med mig, og jeg kan jo ikke det Mindste gjengælde det igjen, Herren lønne dem.

O min Moder, med Smerte har hun født, med Uro opfødt mig, og nu er hun endda kommet saa lang en Vej for at see mig, at Herren dog vil skjænke hende sin Fred og det evige Livsens søde Haab efter denne Tids Trængsler.

Hun har havt mange Lidelser at gennemgaae, og jeg føler i mit Hjerter for Øieblikket en Deeltagelse for hende, jeg aldeles ikke kan beskrive. — Kjære Moder. Det var mig saa underlig rørende at see Dig. Takket være Du for al Din Omhu for mig, og Gud give, at vi her maae af Frelseren blive draget formedelst Kjærlighed, at vi paa den Dag, som er ivente, maae være af dem, som han vil kjende for sine og Ordet maae lyde: See Herre her er jeg og de, Du har givet mig. Saa havde vi været her godt.

Og Du Fader, tidt har det smertet mig at tænke paa Dig, jeg veed nok, der er et Savn, men Herren læger alle Saar og Du skal jo alligevel være stærkere.

Og endelig mine kjære Søstre, der er hos dem en Kjærlighed saa øm, at jeg i mit Indre var veemodig stemt derover.

20/6: — —

Der var idag een som bandede mod Underofficeren og i hans Fraværelse udskjældte ham, som han fik at vide, hvorover det blev heelt galt.

22/6: — —

Jeg kom nu til at skyde efter Skive. Det blev paalagt imorges indbyrdes, at de som skjød udenom Skiven skulde give 8 Sk., og jeg var saa heldig de 2 første Gange at skyde i 6, — 7 er det bedste, men saa skulde det vel være, at jeg ikke skulde ramme sidste Gang, saa havde jeg vel bleven hovmodig. Men de 8 Sk. kommer vi vel ikke til at betale, det var vel kun en Trudsel for Spøg, nu seer vi ad.

I Aften kom Frederik fra Espe med 5 af Jens Rasmussens Breve paa Tryk. —

23/6: Idag Formiddag var vi til Bataillonsexercits, kommanderet af Majoren. Det maae I troe hjemme, det var et underligt Syn at see omtr. 1000 Md. i en Række paa 3 Geledder. 1. Comp. staaer altid paa høire Fløj og derimod 4. paa venstre Fløj. — Vi havde 2 Sving-

pose, Sabelgchæng, Taske, Taske-Rem, Geværrem, Brødposerem, Fænghættetaske (Pistonhætte havde vi). Alt Nyt og smukt og durablelt.

Derimod Mundering har vi ingen faact.

Jeg gik hjem med mit Tornyster paa Nakken for første Gang. Jeg befinder mig ellers forresten godt i alle Omstændighederne, det er som ingenting for mig.

I Aften hørte jeg Svenskerne holde Aftenbøn. O, det var yndig og kunde rigtignok røre en i Hjertet at see en saadan Anstand og Holdning og Ærbødighed. De sang ellers meget godt. Først et Vers og derpaa læste en Fadervor og nu sang de igjen.

8/7: Igaar skrev jeg om, at vi øvedes i Felttjeneste. Det var med eet Ord benævnt „Sikringen paa Stedet“ og der bleve Patrouiller udsendte paa alle Slags Viis, Visiterings-, Afløsnings- m. fl. Tillige havde vi fjendtlige Patrouiller, som kaldes Snigpatrouiller, og enkelte Mand kaldtes Deserteurer. Ja kort sagt, vi havde de fleste Tilfælde, som kunde træffe ved en saadan Feltvagt med sin udstillede Vedetkjæde. Det var virkelig interessant og jeg havde en Art Fornøjelse af at øve dette.

I Dag derimod havde vi Øvelse i „Sikringen under Marchen“. 1. Comp. kom ud som Avantgarde og de øvrige 3 vare Hovedcolonner. Avantgarden havde igjen en Hovedtrop, Fortrop, Høire Sidetrop, Venstre Sidetrop som hver igjen udsendte Blænkere for at afsøge Egnen. Under Marchen mødte vi Fjenden og løb nu Storm, Hovedcolonnen som saa trak sig tilbage, men Avantgarden forblev i Kjæde. Efter Hviletid om Formiddagen havde vi Kjæde, meest: Fald ned. — Ved de øvrige Compagnier Infanterister har der og været øvet Felttjeneste for Alvor i disse Dage. I Formiddag var der en frygtelig Hurraraaben og Stormløben til det skingrede i Skye. — Alle Folkene paa Øen har idag Formiddag været splittet ad rundtomkring. 1. Comp. Musketerer vare ude i en Skov og nogle andre Marker om-

kring ved. Vi Jægere øvedes og lidt i militair Anstand som: Hilsning og Overlevering af Meldinger.

17/7:

Kl. 9 stillede alle Jægerne i Exerceerhuset. Jeg modtog Feltflaske og en gammel Chaco-Rem til at hænge den i og saa en Blik-Daase til Fænghætter og derpaa fik vi alle Mundering: Vaabenkjole, Buxer og Hue. Mit er rigtignok temmelig stort, men jeg kunde ikke faae andet. Buxerne skal jeg have syet om, thi de naac op til min Hals. Frakken kryber vel lidt ind tænker jeg.

Saaledes idag gik jeg da hjem første Gang med Kongens Tøi paa. Nu maae Gud vide, hvordan det skal gaae i denne Dragt.

De fleste af os fik et No. til at sye paa høire Skulder, og vi skal allesammen til 3. Reserve-Jægerkorps.

18/7: Om Morgenen Kl. 9 stillede alle Jægerne og Slesvigerne samt dem til 5. Bataillon for at faae flere Smaasager lempede, og det medtog temmelig megen Tid, inden alle Dele kom i Orden i marchfærdig Stand.

Jægerne ialt 213 Mand og omtrent 100 til 5. Bataillon samt lige-saa mange Slesvigerne som skal til forskellige Batailloner, saaledes færdige og med fuld Oppakning marcherte vi nu om til Arsenalet og fik der hver 60 skarpe Patroner. Det gjorde rigtignok et temmeligt Indtryk paa mig.

Derpaa fik vi Ordre til imorgen tidlig at møde i marchfærdig Stand til Afmarch. Saa begyndte vi . . . , og nu fik jeg travlt med alle mine Sager for at faae dem i Orden.

Mine Klæder og mit Tøi er Altsammen til god Rede hos Withs — og det var i Eftermiddag accurat som den Aften, jeg reiste hjemmefra, min anden gamle Mutter græd, og de vare allesammen bedrøvede for mig.

Jeg glemmer heller aldrig det Kvarteer, jeg der har havt, der er viist mig saamegen Velvillie og Godhed at jeg ei tilfulde kan skjønne

derpaa — o hvor maae jeg nok takke Gud, at jeg kom der i Kvarteer — med Guds Hjælp vil det heller ikke blive uden Frugt paa min forestaaende Vandring.

Hele Eftermiddagen havde jeg travlt med at faae mine Sager læmpede færdige, og jeg skrev for Hans Nielsen til Poul Mosegaard i Sanderum og for Rasmus i Brylle og indlagde deri et, som jeg havde skrevet til Hjemmet med Underretning om vor Afrejses Bestemmelse. Ligeledes skrev jeg imorges tidlig til min inderlig elskede Ven og Broder Jens Mikkelsen for endnu eengang at vexele et Par Ord med ham, vi har havt meget i Samling og vort Venskab er temmelig alvorligt. Om Aftenen heelt sildig kunde jeg ikke blive fri uden jeg maatte for Lars R. Naarup skrive et Brev til Saddelmageren i Naarup.

Denne forunderlige Eftermiddag gik hurtig, men om Aftenen samledes vi troende Brødre hos Klodsemageren for at tage Afsked med hverandre. Vi bleve en glædelig Flok, og endnu aldrig har vi været flere samlede paa eengang — henimod en Snees bleve vi, og vi saae meget paa hinanden, thi en høitidelig Stund samlede os. Vi vare Venner og Brødre, men den ene var kjed i at komme af med den anden.

Af Musketererne reiser 2 og af Jægerne 4 som rigtig elskede saaledes hverandre. Herren som nu veed alle vore Veie, han hjælpe os med sin Kraft og Styrke, at vi kunde i hans Kraft faae Seier. Ligeledes vare vi allesammen omme hos Withs og tog ogsaa der Afsked, hele Huset blev fuldt, og vi bade en Bøn og sang nogle Psalmer, Afskedssalmer og Tiden hengik dermed samt med levende Samtale indtil Klokken blev henimod tolv, og saa skiltes vi ad. Herren samle os, om ikke før saa eengang, naar dette er tilende hos sig i sin Himmel Amen.

19/7: Idag Morgen Kl. 5 tog jeg da Afsked fra Withs, og længe vil de bevarer i min Erindring. Da vi nu stillede var Majoren der selv; og vi præsenterede Gevær, og han tog Afsked med os — og da han ønskede at Gud vilde være med os, kunde han ikke mere men

maatte dybt rørt vende sig og gaae bort. Og nu reiste vi da ud af Byen under en tordnende Jubel og Hurraraab, som nær ikke havde faaet Ende. Da vi gjorde den første Svingning paa vor March blev det mig rigtignok underligt: Det er mod Fjenden fra dette Øieblik af, at mit Ansigt er vendt, men kun faa afbrudte Sukke kunde jeg opsende. I 8 Uger var mit Ophold i Nyborg, og jeg havde det der overmaade godt, nu kan jeg godt forestille mig, det ei for Eftertiden bliver saadant. O, hvor de ere bedrøvede for mig de kjære Folk, som jeg var hos. Og jeg maae da og sige, at det dybt rørte mig ogsaa.

Mange af de tilbageblevne vare alt oppe og hilste os Farvel.

Bülow fører alle 400 Mand og 2 Underofficerer. Thisted græd og bad om at blive fri for at komme med. — Og hermed Nyborg Farvel.

(samme Aften): I Ullerslev bedede vi og under en frygtelig Hurra-raaben marcherte vi igjennem denne Bye og hele Veien sang og brølede endeel af dem, saa det var fælt at høre. Inden vi naaede Kvarter blev jeg noget ømfodet, og jeg forstaar nu godt, at først nu komme de Dage, som behage mig ikke. Da vi naaede Korsveien efter Marslev og Fraugde Kjerbye, bleve endeel indquarterede i Marslev, og jeg kom til Fraugde-Kjærbye, og ret forstod vi, hvad Hvile og Spise var, thi trætte vare vi og hungrige og tørstige for Alvor, men vi kom til gode Folk, de tog godt imod os.

Men da jeg nu havde skrevet hjem, saa besluttede jeg tilligemed Hans Nielsen at tage vort Tøi og gaae til Odense for om muligt at træffe mine Forældre, da jeg og havde Ærinde. Udenfor Porten traf vi Rasmus Petersen, og jeg kan ikke fortælle, hvad jeg blev glad derved, og han ligeledes, da han var reist ud for at se vi reiste og særdeles mig, som han sagde, han ikke kunde glemme. O, hvor det dog mig gjorde godt at see denne Mand paa denne Tid og dog tale et Par Ord med ham.

3 Uger siden min kjære Fader kjørte mig herud ad Nyborg til, nu maae jeg selv gaae, og Herren hjælpe mig nu, at jeg villig maae gaae de Veie, han fører mig paa og blive i hans Kirke, som jeg ved Daaben er optaget i indtil Dagenes Ende, hvor det saa skal være.

Da jeg havde skrevet til mine Forældre og Sødskende og vilde gjerne tale et Par Ord med dem, kom de ogsaa hurtigt kjørende alle fire, og min gode Ven Jens Mikkelsen med. De saac mig saaledes i Kongens Klæder første Gang, hvilket jo var forunderligt for dem, og de kastede ogsaa flere veemodige speidende Blikke efter mig; om Natten laae jeg hos Ørslev, efter at vi først havde havt en lang Samtale, som jeg glædede mig ved. O, hvor det dog var mig glædeligt at tale med mine Kjære, Herren i Naade give, hvis det er hans Villie, at jeg igjen maatte komme hjem, øvet og prøvet og mere erfaren i de Ting, som føre til Guds Rige — hvor Glæden i Hjemmet dog vilde blive stor.

20/7: Tidlig om Morgenen var jeg igjen oppe, og mine Forældre og Sødskende med, og der forundtes os endnu et Øieblik at tale sammen, førend vi skulde stille til Afmarch udenfor Frederiksbroe Kl. 6.

Vi marcherte nu igjennem hele Odense Bye, og nu hilste jeg af med mine Kjære. — Gud alene trøste dem i deres Sorg, han kan og ingen anden.

Vi droge nu videre ad Landeveien efter Vissenbjerg, her kom Hans Hendrik og lille Maren løbende og vilde og tage Afsked med mig, de fulgte lige til Gribsvad, og der kom den lille Hans ogsaa løbende for at see mig. — De havde alle Taarer i Øinene, og jeg takker dem for den megen Deeltagelse, de bær mig. Ja ogsaa Eder Forældre og Søstre takker jeg paa det kjærligste for al Eders Godhed for mig. Det er mig mærkeligt at tænke paa. — Herren være lovet for Eder.

Det var en meget stræng March idag, og Licutenanten havde ikke for godt med at regjere Folkene, jeg troede næsten ikke, vi havde naaet vort Kvarteer, som inat skulde være i Brenderup, Indslev og Asperup.

Jeg skulde til Asperup, som jeg nok glædede mig meget ved, men Jeppes nede paa Aabye Mark stode paa Landeveien og nødte mig til at komme derned at ligge, og jeg og Hans Nielsen gik saa derned.

Anne Marie græd over mig og over den store Elendighed, som er her over Danmark.

Jeg var nærved at være træt, og der var flere som næsten vare ud-gaaede, men mine Fødder vare Gud ske Lov gode, og jeg kom da og til at kjøre et lille Stykke med Jørgen Nielsen, og lille Hans løb med den lange Vei og bar mit Gevær og var derved nok saa glad. — Tak de tre af mine forrige Medtjenende fordi de vilde komme at see og hilse paa mig.

Fra Melbye skulde jeg hilse, og han haabede at see Fader inden ret længe, det maae du huske. Han sagde da han saae mig, at det var underlig at see Morten i den Dragt, og han var saa glad ved os, at han var hos os hele Tiden og talte med os, alligevel Lieutenanten var der i Kvarter. — Nu dette være det Vigtigste af denne mærkelige Dag.

Vraae den 8. August 1848:

Det er mig ingenlunde let at beskrive denne Dags Hændelser, dog vil jeg i Guds Navn, saa godt jeg kan lade Eder vide, hvad der paa denne mærkværdige Dag har hændet mig.

Igaar Eftermiddags fik vi dog formedelst det gode Veir vort Tøi tørret og først om Aftenen sildig kom Ordre, at vi ud paa Natten skulde afsted, hvorhen det vidste vi ikke; men Sørensen*) sagde mig da, at vi skulde ud paa en Recognoscering og Kl. 12½ bleve vi vakte og maatte ud, hvordan Veiret var, det tegnede ikke saa godt strax, da der kom en stærk Dyst; men som dog snart gik over, og vi marcherte saa af, 3 Compagnier, 1ste var paa Feltvagt og kom ikke med. Der var og en Afdeling Husarer og Herregaardsskytter samt 4. Eskadron af Odense Dragoner samt Aarhus Frivillige, saaledes at vi nok vare en 8 à 1000 Mand. Lidt Søvn fik vi, og ingen Mand fik noget Mad af Betydenhed, og hvad værre var heller ingen Hvil, vi maatte nu marchere alt, hvad vi kunde med vores svære Oppakning heelt Vester ud til Andst og saa Syd paa over Kongeaaen igjennem Vester Vamdrup og Bastrup og saa ad en underlig Vei igjennem smaae

*) stud. theol., gjorde Tjeneste som Feltpræst.

Gyder og over Marker, ja endog Korn, nu naaede vi saaledes langt op, og her ved en Gaard holdt vi stille, og vi fik en Veiviser og 4. Comp. kom forud, og nu først begyndte jeg at fornemme at vi skulde i Lav med Fjenden, og det rystede mig jo endda noget. Vi forstærkede end mere vor March, og det var frygteligt, saadan vi maatte afsted. I kan ikke forestille Eder, hvor det dog var svært allerede dengang, og vi maatte til at passe nøie paa, thi Fjenden sagdes at være i Nærheden, og nu en heel Deel vare indquarterede i Stepping. Første (Gang) vi hørte det, var det dog 1 Miils Vei dertil, men saa nærmede vi os mere og mere, og det begyndte nu at rødme paa os, som ei havde seet saadant før. Nu naaede vi en Skov, og yderst ved Stepping laae en stor Herregaard, som hed Sautrup, der stod en Mand, som vi spurgte efter om Fjenden var der, men han sagde nei, lidt længer omme stod nogle Piger i et Vindue og var da saa fornøiede, vi maatte nok troe, der var noget Nyt ivente, og det fik vi snart at erfare; thi da vi naaede om ved en Port, da saae vi nogle preussiske Cuirasserer og Jægerne maatte nu frem, og nu begyndte vi at fyre. O, du gode Gud, hvad det dog er forskrækkeligt at tænke paa, at det ene Menneske skal ødelægge det andet saadant, jeg var underlig tilmode ved dette, det var første Gang, jeg saae Fjenden, og saa godt som jeg i disse Forvirringens Øieblikke kunde, befalede jeg min Sjæl i Guds Faderhænder, og jeg løb nu hid og did, der var en frygtelig Larm.

I denne Gaard tog vi to tilfange, og een red sin Vei og undkom, uagtet det var svært, hvor der fyredes paa ham, og den ene af dem, som toges tilfange var siddet af sin Hest og ledte den ind igjen, ham fyrede vi Jægere stærkt paa, men det var for langt henne, og nu kom en Herregaardsskytte fløiende efter ham og lagde hans Hest. Gaarden blev nu lidt undersøgt, men de skjultes af Folkene, thi der vare flere erfarede vi siden, men Folkene vare tydsksindede, Forvalteren siges at (have) været med her, men jeg veed ikke om det er sandt. Ligeledes siges og, at en Mand blev skudt inde i Gaarden, men det modsiges og lidt.

Jeg mærkede ikke saa meget til, at jeg var træt i dette Øieblik. Jeg kunde springe i Skidtet, der var udenfor Gaarden, og det gjorde ikke noget. Vi løb ud over noget stærk Havre, og det gjorde heller ikke noget. 2 Herregaardsskytter saae jeg der styrtede, men kom dog ikke til Skade.

Nu blev der blæst Appel, og vi samlede alle i en Mark Korn. Det er rigtignok forskrækkeligt, saadant at Krigen kan forstyrre alle Ting.

Da vi nu var færdig ved denne Gaard, saa skulde vi nu til Stepping, og hvor udasede vi vare, maatte vi endda lige stærkt til at halvløbe.

Underveis sagde de, at der i Stepping var en temmelig Mængde, men deres Forposter stode endnu, indtil vi naaede tæt til Byen, og en Guds Styrelse var det, at de ikke vidste det Mindste af Noget, ligeledes at den ene, som undkom, blev afskaaren ved Sautrup og tog Veien ad Sommersted, thi var han kommen ad Stepping til, saa var der Fare for os Allesammen, da det var en med høie, levende Hegn besat Gyde, vi maatte marchere i. Kort efter naaede vi da til Stepping og overrumplede Feltvagten i en Gaard lidt fra Byen, og her blev nu en grumme Støi. Det lod, som de ei vilde rigtig overgive sig, og nu blev det Knald paa Knald. Aldrig glemmer jeg dette Øieblik, hvad er det dog Altsammen paa saadan en Tid. To Kugler peb med et frygteligt Hvin hen tæt over mit Hoved, men Herren være lovet, jeg kom dog ikke til Skade denne Gang. Jacob Larsen og Hans Nielsen og jeg var allerlængst ude ved Siden af Gaarden, og der var een, som kom retirerende ud fra Gaarden, ham skjød de begge efter, men jeg syntes det var altfor langt og lod derfor være.

Da Porten sprængtes blev der jo en stor Støi. Porten var barricaderet med alle Slags Sager, og den blev rendt istykker. Fjenden skjød ud af Smaahuller efter dem, som drog omkring Gaarden og især ned efter Porten; min Plads var noget forbi Porten imod Byen, og nu raabtes der: retireer, og vi havde Byen i Kikkerten, og vi tumlede omkring frem og tilbage over Grøfter og Gjærder i Korn, og hvor det kunde træffe sig.

Forvirringen var stor, ingen vidste ret, hvordan vi skulde bære os ad. I Byen kom nu Cuirassererne paa Benene eller rettere paa Hestene, og de vare saa blanke ligetil de glimtede, og dem holdt vi stærkt Øie med, om de skulde have faaet i Sinde at komme; endelig kom en Kjæde Fodfolk ud imod os, og de vare ikke langt fra Gaarden, imedens vore vare derinde, de skjød ogsaa efter os paa en frygtelig Distance, og endda kunde de naae, ja (Kuglerne) peb alvorligt, der var endog en Karl, som laae meget længer henne end jeg og fik sin Bajonet skudt midt over — paa en Længde, at det var forskrækkeligt. De skyder forskrækkelig godt, og Kuglerne fører en Hviin med sig, at I aldrig kan forestille Eder det. En Patrouille paa nogle faa Cuirasserer kom og op ad Veien efter os, men en Herregaardsskytte smurte efter dem, og de vendte strax om. Herregaardsskytterne ere dog nogle forvovne Karle, de kan fare lige imod dem og er ikke bange.

Nu retirerede vi op ad Markerne, Officererne havde vel syntes, at i den udmattede Tilstand, som vi vare i, var det ikke til at tænke paa at gaa imod, og der desuden var en Broe, hvor vi muligt kunde være blevet afskaaret. — Da vi vare komne noget ud i Markerne, da kom vore Jægere med Fangerne, som vare 18 à 20 og 2 havde vi i Forveien. Da de kom, hilste de paa os og nikkede, men hvor jeg dog blev ved Synet af dem underlig tilmode, o, jeg blev saa overvældet af mine Følelser i dette Øieblik og saa hæftig bevæget i mit Indre, at Ingen kan troe det. Det vare de smukkeste Folk, som nogle kunde see for sine Øine baade i Kjød og Klæder. De vare i hvide Frakker med blanke Cuiradser og blanke Pikkelhuer, saa jeg har aldrig seet Magen dertil. O, hvor det dog trykkede mig at see dem for Alvor, de ere jo heelt uskyldige. Herren hjælpe os dog, at denne Nødens Tid maatte blive forkortet.

Jeg har nu seet en lille Smule til, hvordan det gaar til, ligestrax var det rigtignok ikke saa godt for mig, men snart fattede jeg mig igjen, det var jo første Gang, og jeg glemmer det eiheller saasart.

Nu fik da 3die Reserve-Jægerkorps en lille Plet afvasket, som de fik ved Hoptrup, men det var Herren, der hjalp os, thi ellers havde

vi kommet galt afsted, fra ham kommer alene Hjælpen, og den Dag kan vi rigtignok sige, vi stod os godt. Ja denne Dag den ottende August, den skal jeg nok huske, og Herren være prisset og takket, fordi han denne Dag holdt sin beskjærmende Haand over mig, og at jeg ei blev saa udmattet, at jeg skulde have blevet paa Valen, thi sandelig, det var haardt for Alvor.

Saa retirerede vi alt, hvad vi kunde, og vi vare næsten saa udmattede, at vi ikke kunde slæbe os afsted. Der kom en Dragon og meldte, at Fjenden var os i Hælene, men uagtet der commanderes Løb, saa var der dem, der istedet lagde sig i Grøften, og Vogne kom hen i en Fart fra Høirup og fik dem taget op.

— — — Husarerne vare saa gode ved os, at det var en Lyst, de gave os Mad og vilde gerne hjælpe os med vore Geværer og Tornystre og beklagede os stakkels Jægere meget. Ja Husarernes Officerer bleve ved, at der skulde rekvireres Vogne til os, og der kom Bud til Høirup, at hvem der kunde kjøre skulde afsted strax, og nu hjalp det dog lidt, dog jeg er vel trykket til Side, jeg vedblev at gaee.

Da vi nu var kommet igjennem Høirup, da stod hele Brigaden der og havde 2 Kanoner med, dem fik nok Fjenden Øie paa. Der skulde ellers en frygtelig Mængde være kommet efter os fra Sommersted og en Gaard, som hed Revsø, og det var en Guds Beskjærmelse, at vi naaede dertil, der kunde maaskee ellers have været Fare for, at vi i denne udmattede Tilstand, vi vare i, havde blevet taget allesammen.

Ovre tilhøire ved Frørup Kirke holdt og en Commando preussiske Cuirasserer, men de kom ei til os, men i en Skov Nord for Stepping vare en heel Deel, og dem kom Herregaardsskytterne i Lav med, og det gik efter Sigende haardt til, men Fjenden maatte løbe sin Vei, hvor de graae Karle viste sig. 3die Compagnie af vore Jægere kom og til en Heel Deel; thi de vare ei med nede ved Stepping, derfor maatte de ud igjen, og tilsidst kom en preussisk Patrouille paa 9 Mand, ogsaa Cuirasserer, dem jog de ind i 2den Bataillon, og der toges de tilfange allesammen; i det hele fik vi saa 31 Mand og omtr. en Snes Heste, og det var jo en slem Smøre for Preusserne.

Men hvad vi skulde gjøre med den Recognosceringstour, det kan jeg ikke vide, det var jo kun til at opirre dem med. Mærkeligt var det, at de bleve overrumplede, de havde ei ventet os.

Nu det var ved Høirup vi slap, saa naaede vi da Bramdrup og kom ind til Sognefogden og lod ham sige i Ægt; men de faae Vogne, der kom, vare kun til de mere udmattede, og endnu maatte jeg gaae, som jeg kunde. Dog blev jeg lidt styrket, thi det er mageløst, hvor Folk dog ere gode her i det Nordslesvigske, de løb efter os med Øl og Mad og Brændevin og saa meget Mælk, at det dog var en stor Glæde. Jeg var saa glad ved en Draabe at lædske mig paa, at ingen kan forestille sig det. O, blot en Draabe var som mange Penge, ja ikke til at undvære for Guld, saavidt kan det gaae. Men dog skulde jeg aldrig, syntes (det) mig, blive mismodig; thi der var en underlig Kraft, der drev mig. O, jeg har og seet, hvad Velvillie er, der vare dem, som næsten bleve helt udtømte for Levnetsmidler og det endda med Glæde. Der var et Sted, at der var dækket Bord med alleslags Mad, og de havde saameget Boghvedegrød kogt, og her fik jeg mig en deilig Ret Mad. Her naaede Sørensen mig, og vi fulgtes nu ad til Skanderup, og gik derind i hver Gaard og vilde endelig have havt en Vogn, men kunde ingen faae, og vi tog over Marken, jeg blev lidt tilbage, og der kom en Vogn, som bød mig op, og det var Præsten Smidth i Skanderup. Han kjendte godt Lund i Tommerup, ligeledes gav han Thurah et godt Vidnesbyrd. Med ham kjørte jeg en lille Fjerdingsvei til en Mølle, og saa maatte jeg gaae den øvrige Vei, og ved Solnedgang naaede jeg Vraae og var saa træt og udmattet, at jeg aldrig endnu har været saadan saalænge jeg har levet. Det var den strængeste Dag, jeg endnu har havt. O, hvor Hvile dog var sød, det maatte jeg bekjende. — — Lover Herren fordi han denne Dag frelste mig, thi omend Kuglerne vare da ikke mange, der vare nærved mig, saa kunde een eneste have givet mig mit Banesaar. Een af Frilodderne fik en Kugle ind ved Haandleddet og gik igjen ud ved Opslaget uden at skade.

Kort Tid efter den sidste her nævnte Begivenhed indtraadte Vaabenstilstanden.

3. Reservejægerkorps forblev i det sydlige Jylland til hen mod Slutningen af Oktober, hvorefter det blev lagt i Kantonnement omkring Assens.

Den 12. December blev Elleruplund —, saaledes var Mortens Navn i Tjenesten —, forfremmet til Overjæger. Han var kort forinden indtraadt paa en Underofficersskole, der afholdtes ved Bataillon, — han blev dog fritaget for at deltage i Undervisning i Skrivning og Regning.

Kort før Jul blev 1. og 4. Kompagni forlagt til Nyborg, mens de 2 andre kom til Odense. Som en Følge af denne Deling ophørte Underofficersskolen, til Gengæld kom saa den minutiøse Vagttjeneste i Nyborg.

Det fremgaar af Morten Niensens Dagbog, at det havde været paa-tænkt allerede i Vinteren 1848 at gøre ham til Skriver ved Bataillon. Han vilde gerne have været dette, men var paa den anden Side ogsaa glad for at blive ved Kompagniet, hvis Chef, Premierløjtnant Bruns, han holdt overmaade meget af.

Fra Nytaar 1849 blev Morten Fourer ved 4. Kompagni og forestod som saadan Udbetaling af Lønninger, lige til han den 17. Marts 1851 i Tønder blev hjempermitteret. Ved den Lejlighed talte hans Kompagnichef, der i Mellemtiden var blevet Kaptajn, meget smukt og rosende til ham for Fronten af Kompagniet, og han sagde blandt andet, at han mere havde betragtet ham som Ven end som undergiven, og Morten, der nok længtes efter sit Hjem, skrev selv i sin Dagbog, at det paa en vis Maade gjorde ham ondt at skulle forlade sin Tjeneste, som han efter næsten 3 Aars Forløb var kommet til at holde af, og for selve Hjemsendelsesdagen, efter at være traadt af, skrev han:

„. . . Jeg blev overvældet af mine Følelser og vidste snart hverken ud eller ind. Tavs og tankefuld gik jeg ned ad Gaden, jeg var baade glad og sorigfuld. Min kjære Kaptajn stod mig bestandig i Tanke. Der randt meget ind fra de sidste Aar af, hvad der har været os til fælles Glæde eller til fælles Sorg . . .“